

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

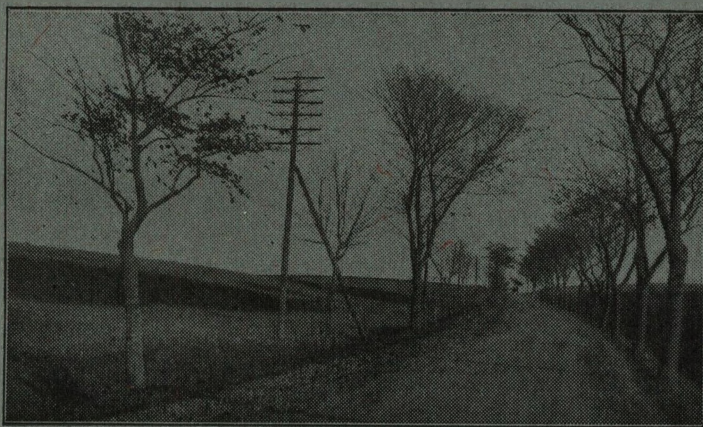
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sælges til Fordel for fattige Børn i Randers

RANDERSBOGEN

Af

NIELS HEDIN

cand. pharm.

JOHS. BACHMANNS FORLAG - RANDERS

RANDERSBOGEN

*Thi **Randers** er ikke blot Byen
og Fladbro -- og Mellerup!*

AF
NIELS HEDIN
cand. pharm.

RANDERS
JOHS. BACHMANN'S FORLAG
1915

Til

Rentier R. C. ANDERSEN,

R. af Db.,

med Tak og ærbødigst.

Originalfotografier af *Anker Nielsen*, Randers.

Elmenhoffs Bogtrykkeri, Randers.

Lundbjærg Graner.

Der er Dage i Januar, der er saa sælsomt klare; Luften er sprød, Lydene ekkorige, klingre, Lys og Skygge af en egen ubegrænset Styrke og af en Glans, der faar os til at tro, at Aarstidens høje Kuldegrader, Rummets frostlutrede Uendelighed kan tvinge Lyset ad uopdagede Baner, bryde dets Straaler gennem vidunderlige optiske Labyrinter, der ellers er Glarret og den knitrende Iskrystal egne, og derved forlene Landskabet om os, Sneen over Bakkerne, Isen i Engene, Granernes Rim og Himlens næsten ufattelige Blaa med det Regnbueguld, vi ellers ene kender fra Eventyret i Iskongens Vidundersale.

Paa saadanne Dage, luegyldne Frostdage, Midvinterdage i Januar i hvidt og grønt, gaar Granerne til Fest.

Der er saa uendeligt stille ude mellem Granerne i Lundbjærg Bakker — Gran ved Gran, høje, alvorlige, med Puder af Sne helt ud paa de tyndeste Naale; paa begge Sider staar de, dækkende en kridhvid Skovvej. Og Skovvejen kravler opad gennem Bakkerne, gemmer sig i en Bøjning bag skæggede Kæmpetræer, bøjer atter om, standser i Dalbunden paa en aaben Plads, taber sig

helt i Tykningen, der er sort, fra hvis dybe Grotter Frostluftten damper, fra hvis Tunnelgange Tavshedens Uhygge breder sig — over Vejen, over den ganske Skov, fra Træ til Træ.

Det faar Vandringsmanden til at staa stille — det, at der her i den ganske Verden, han sanser omkring sig, i den stængede Dalbund mellem lydløst aandende utallige Træer, intet er, som røber Liv, intet er, som har Bevægelse, intet er, som har Lyd eller Larm eller Tone; — og der kommer over Vandringsmanden en sælsom Uro, en Angstfølelse, som fatter han først nu i dette Øjeblik, at Uvirkeligheden bor rundt omkring ham, at Skoven er bjærgtagen, at Tykningens Trolde roder i hvert et nat-sort Skjul, at Træerne selv staa med Blodet stivnet i en Rædsel, som heller ikke de kan fatte.

Og Gysset løber Vandringsmanden fra hans Nakkes Hvirvler, risler i en Strøm af Is gennem hver en Nerve, stinger Hjertet som en Od. — Men dette Gys har intet med Fejghed at gøre, og det har intet tilfælles med dagligdags Ammestuesnak; dette skælvende Gys er en Urfølelse i Mennesket, et Instinkt fra Tidernes aarle Morgen, der lever dybt i hver Sjæl, og som til syvende og sidst er et dunkelt Ekko af den store, ukunstlede Verdenslovs Problem: *horror vacui*, Frygten for det tomme.

Jeg kender Stilheden derude, har vænnet mig til den gennem fire Vintre, ved, at denne Stilhed gennem Aarets frostbundne Maaneder sjældent sprænges af nogen menneskelig Røst. — Og jeg gaar alene derude, — to Mennesker profanerer Stilheden, og hvem skulde vel i slig Kulde falde paa at forstyrre Vinterfuglene, de slunkne Ræve i Lundbjærg Graner.

Da vælter paa eér Gang en Skovskade sit skraldende Signal ud i den tynde Frostluft; paa rullende Æterbølger jager Lyden gennem Skoven, flagrer under Snepuderne i Granens Kroner, slaar ud i den stængede Dal, hvor Vandringsmanden staa forglemt og hensunken i sig selv, og Skriget træffer hans Trommehinder: — forvirrede Genlyde af arrige, oprørske Toner.

Atter et Signal! — Denne Skovens Skrighals ejer Gemyt for Alverden; — de sorte Trolde flygter, — i Trætoppene kaldes Vildduen til Live, Kragen forsøger med et „Krah“, Solsorten med et Skalmefløjt, — over Skovens Tusinder Topskud klapper hidsige, hastende Vingeslag. — Og Granerne vaagner, sætter i med deres gamle Takt, vugget af genfødte Vindpust — ganske bitte Sving — frem — tilbage: — Su-u-us, su-u-us, — Granskovens stille Melodi — Livets Vaarbrud blandt hensovede, bjærgtagne Træer.

Og saa gaar Vandringsmanden videre gennem Tykningen.

Jeg gik og syslede herude sidste Nytaarsdag med en Del Mejekasser; — det er unægteligt et trælst Stykke Arbejde at tradske fra Randers til Lundbjærg Graner i Sne og Kulde med seks akavede Trækasser over Skulderen, — og saa paa en højhellig Nytaarsdag!

Disse Mejekasser satte jeg op i Mandshøjde paa forskellige Granstammer, — de skulde tjene til Sommerbolig for Sortmejsen, en Fugl, jeg afvigte Foraar tilfældigt traf her i Granerne.

Sortmejsen var tidligere en sjælden Fugl; den har hjemme i Nordskandinavien, hvor den yngler i Naaleskovene i hule Træer. Enkeltvis er den set her i Danmark i Vintertiden Aar efter Aar; men først efter at de store Hedeplantager af Gran og Fyr er vokset til, og Landet i det hele taget har faaet Naaletræ, hvor det før havde Eg, er Sortmejsen bleven hyppigere, og den er nu ingenlunde helt sjælden som Ynglefugl. — Vil Sortmejsen nu yngle i mine Kasser i Lundbjærg Graner? — Jeg sidder langt borte, og ved ingenting.

Og jeg husker, at jeg gik paa Opdagelse hin Nytaarsdag, drev rundt i de tavse Tykninger, fandt de mindst befærdede Veje, de mest tilgroede Løngange. — Gaar her da ingensinde Folk herude — i det mindste andre end jeg, — er disse Veksler mellem Stammerne af Mennesker, Genveje fra Dal til Dal, eller er det virkeligt røde Ræve, luntende, griseøjede Grævlinger, der har Promenade

her? — Over mig hang Kronerne, vævede af Myriader af grønne Naale, med frosne Snetæpper over sig som varme Dynner, hist et lille Kighul, hvor Himlens Blaa faldt ned, Tavshed overalt, enkelte Skadeskrig, dagblændede Uglers døsigte Raslen i ubemærkede Kroge, Mejsers Kvidren — spinkle, fattige Lyde, der gennem Stilheden fremhæver deres egen uberettigede Afbrydelse af Naturens store Siesta.

Da standser jeg — ved Synet af forkullede Rester af et Frilandsbaal. — Et Baal, herinde — paa et fjernt og afsides Strøg af Plantagen! — Dette var i alle Tilfælde af Mennesker — eller af eet Menneske, — her gjaldt hverken Ræv eller Brok! — Et udslukt Ildsted, sorte Kul, svedne Granris, sodet Naaletræsmuld, nok til en Varmeflaske, til et Stegespid. Det saa saa gribende ud, dette glemte, menneskeforladte Lejrbaal — saa fattigt og dog saa storladent, her i Granernes Nat, i Kulden, i Vinterødet. Og jeg saa for mig i et hastigt Blink Vildskovene i Kanada, huskede en Cooper, en Kipling, — eller var det maaske „de fredløse fra Jöklerne“, jeg huskede, saaledes som de fremstaar i det moderne islandske Drama?

Var ogsaa dette slukte Baal her i den danske Granlund af „de fredløse fra Jöklerne“? — Jeg kaldte i Tankerne frem Karl Flakkebjærg, Staklen, Vagabonden, der holdt til en Vinter i Lundbjærg Graner, indboret i en Rævegrav som en Rotte i sit Hul. — — —

Men ovenover Bakkerne, hvor Granskovens Tavshedsørken holder op, der møder jeg Dagen igen, ser Solen, som den gaar paa Hæld, som den sender sit sidste Væld af sælsomt Vinterguld ud over Snemarkerne.

— — —

Gudenaans Enge damper — Rimdamp til den stundende Nat, — Isen i Bredningen klinker under et Skøjtejern, i Randers By tændes et enligt Lys, — og over den østlige Horisont hæver sig Aarets nye, gule Maane med Gaader og Forjættelser i sin Favn.

Ude i Bakkerne.

Civilisationen er ligesom endnu ikke naaet derud.

Men unægteligt skal man ogsaa et Stykke ud ad Sandvejen med dens skæve Hjulspor, før man havner „ude i Bakkerne“. — Først og fremmest skal man forbi Rækken af hvidmalede eller røde Villaer med deres anstrængt poetiske Navne, der — opsatte i Guldbogstaver over Dørene — skal forherlige hver sit Pavlun frem for Naboens ved Siden af, endvidere skal man forbi private Plantageanlæg, der ser uindbydende ud med deres truende Advarsler over for „Uvedkommende“ — derefter forbi Skydebanerne, — først da er man for Alvor „ude i Bakkerne“.

— Der ligger en øde Kirkegaard etsteds derude; — jeg tror ikke, netop, at alle ved, at den ene bestemte indhegnede, grønne Plet med sit stensatte Dige og sin Jernlaage — derude — er en Kirkegaard; to Elmetræer med tunge Kroner markerer Dødshavens Tilværelse i Landskabet. Gaar De inden for Laagen, da er der en Grusgang — Diget rundt; det vækker Formodning om noget i den Retning, som antydet, — en krøblet Hængeask

af vejrslagent og forpjusket Ydre græder sine Taarer over længstforsvundne Grave.

Vorup gamle Kirkegaard! — — glemt er dens Historie — glemt ogsaa Navnene, som dens Tuer bar til Skue — døde de, der bar Lig gennem Hulvejen, døde de, der mumlede Bønner over mørke Dyb og sorte Kister.

Nu til Dags nipper kaade Gedekid Gravmuldets Grønt, trinde Snoge vrinkler sig i Stendiget, Digesmutten ruger sine himmelblaa Æg under mosgroet Kamp, — og Hængeasken midt i Kirkegaardens Grønsvær, der har overlevet sin Tid, krummer sig Aar for Aar mere og mere mod Jorden, staar med sit sprængte Hjertes kud som en Fortidslevning, en hjælpeløs, aandssløvet Gamling tilbage midt i Glemselen.

Smukt er der i Bakkerne, naar Sommeren dovner hen, smukt er der, naar Dagen gryr, naar Dagen lider, — dybe Hulveje herude gemmer søde Eventyr, brede Kamme lægger blot de skæreste Silhuetter mod den blaanende Dag. — Smukt er her i kølig Skumring, naar Gyvelris gløder sit gyldne Flor i Dagens sluknende Ild — smukt i lune Nætter. — Men naar Lyngen, Jyllands Hjertes Blomst, de tavse Heders Vidunder, aabner sine Myriader af Blomsterbægere, naar Bakkerne staar badede i vældende Changeringer af lila og vinrødt af mørk rubin til sartest rosa, da kulminerer Skønheden, da brænder Bakketoppene herude i en guddommelig farvemættet Symfoni, — — — Lyngblomsten — Jyllands dristigst farvede Rose, vort Hjemlands Rhododendron — den højtbesungne, der gi'r det hele jydsk Bakkeland Skikkelse og Sjæl! —

I Bakkerne herude er der Lyng til tusind Kranse, Lyng til tusind slebne Glas, til tusind hvide Duge, — her er Flor til vajende Fjerbusk i hver en Ungersvends Hat, Flitterstads til Pigens lyse Lokker. — —

Kender De disse Bakker? — Kender De dette Landskab herude i Septembersol, farvet af den blomstrende Lyng i Blod og i Rødt? •

Og jeg kunde vise Dem noget morsomt herude,

rigtig noget allerkæreste sødt og yndigt! — — Hvad vilde De sige til en lille, bitte dunet Rede med nogle bitte, bitte, ja allerbitteste, sødeste smaa Fugleunger i? — Men saa skal De gaa med en Dag i Juni — en Skær-sommerdag med bristende Rosenknopper! — Der er et Paradis ude i Bakkerne, der næppe besøges af andre Mennesker end de Tebbestrup Hjorddrengene — og saa min Ringhed; Stedets nærmeste Omgivelser har jeg hørt nævnet Langballes Plantage, iøvrigt skal jeg lade være usagt, hvem der vilde have haft Ret til at koste mig ud af Helligdommen.

Deroppe er der saa lunt, — Stedet ligger nemlig oppe i Bakkerne, — — — og saa er der saa ugenert!

Man kan jo høre Lokomotivernes Fløjt tværs over Engene fra Hovedbanen; men hvem kan standse saadanne Luftrevolutioner paa deres Vej! —

Blæsten kan da ikke finde herop, den farer udenom; — Solen kan, for den har Fripas; Vognrummel og Motorstøv kan nu slet ikke; — saa er der de gode Borgere fra Randers — — — ja, men de kommer jo aldrig længere end til deres kære Plantager!

Freden og Ugenertheden heroppe i Paradiset ligger ligesom overmættet i Luften, det spores paa alt, paa Kragemødrene, der fodrer deres skurvede Yngel over ens Hoved, paa Skovmusene, der slaar Badutspring i Kvasbunkerne, paa røde Myrers ligevægtige Flid, paa saftige Gederamsers tillidsfulde Blomstren og Nikken i Solen.

Her staar nogle høje Graner i Paradiset, egentlig kun ganske faa, da Barbarer har fældet de fleste. — De sveder Harpiks, de Graner; man kan næsten høre, hvor de puster af Varme, hvor de snapper efter Vejret, — og Harpiksen, ja, den kan man jo nu lugte langt omkring!

I en af disse Graner har en Fuglekonge bygget Rede; — — aa, hvor er saadan en gultoppet Fuglekonge en lille, bitte en — spæd som en Kolibri, — — og dens Stemme — ja, højere end et Vindstøds Pift, idet det flænges over et vissent Straa, er den da ikke, — sylspidst prikker dette Tommelisefløjt usporligt i Luften. —

Og saa Reden; — tænk, den er lukket, som en Bold med et lille, rundt Hul paa Siden — ikke saa stor som Bedstemoders Garnnøgle — og saa helt grøn af det fine, fine Mos, hvoraf den er flettet. — Men nu kommer det allermorsomste! — Reden er hæftet op under Grangrenen, saaledes at den ligefrem hænger i Luften — — — en grøn Kugle under en grøn Gren — — — en stor, umoden Frugt, en grøn Orange, der ikke har faaet tilstrækkelig Sol, og som derfor hænger og bliver sur og overgemt uden at blive mindste rød. Var det ikke morsomt? — — Og tænk saa, at det virkelig er den rigtige Fuglekonge, der har Hus og Hjem her, Danmarks mindste Fugl, den Flyver, der vandt Prisen og Kongekaaben, da den satte sig paa Ørnens Ryg og steg helt op over Skyerne, medens Ørnen ikke mere havde Luft under Vingerne. — — Og i Reden er der elleve spæde, nøgne Skabninger, som man næsten ikke kan bestemme skal være Fugl eller Fisk; — det er Fuglekongens Børn, til næste Aar bliver de voksne Fugleprinser og Fugleprinsesser.

— — —
„Bakkerne“ er et naturligt Affald fra et Højdeplateau mod Gudenaadalen og dens brede Enge, Hulvejene i Bakkerne har Bræen lavet, snævrere Kløfter skyldes det rindende Vand. Fra Strømmen vestpaa er Bakkerækken uafbrudt indtil Frijsenvold, her bryder Haslundbækkens Engdal Komplekset af; — paa de Kanter ligger „den italienske Dal“, — aa, lad mig gøre Skridtet helt ud og røbe Dem Stedet nøjagtigt: — „den italienske Dal“ ligger op for Hiersings Landsted.

Jeg husker fra et af Hovedstadens Teatre et Bagtæppe med et drømmende, italiensk Panorama — et Landskab fra Appeninerne eller maaske var det fra Villa d'Estes Have. I Landskabets Baggrund en Bjærgtop, derovenpaa i røde Soltaager en tempellignende Ruin, Sten og Søjler i Rødt — Taget i Rødt — et ægte kunstnerisk tilpasset Holdepunkt for Øjet, der ellers forvildede sig i alt det vage grønne, skyggegrønne, mørkgrønne, der dominerede ned ad Bjærgets Sider og tabte sig dybt,

dybt nede ved Tæppets Fod i Grotter og Dale og Kløfter af sælsom, hemmelighedsfuld Natur. Over hele Dalen, op ad Bjærgets Sider, helt op til det røde Tempel Cypresser — høje, mørke, tavse Træer — dødsens alvorlige som Nonner i Kirke.

Dette Billede rinder mig uvilkaarligt i Minde, naar jeg under Aften har fortabt mig i det Stykke Natur, som jeg kalder „den italienske Dal“. Aldrig har jeg set Enen vokse sig saa rank en Vækst, aldrig har jeg set dens grønne Kaabe i en saa dybgrøn Skattering, aldrig har jeg set saa mange kæmpehøje Enebærgiganter paa Rad som her. — — Er Lyngen vor Alperose, da er Enen vor drømmeriske Cypres, og da er denne Dal i Tebbestrup Bakker ren italiensk, — — ydermere Hiersings Hus er lige saa rødt som Sabinerbjærgets rødste Ruin.

Rakler — tidligt Foraar!

Foraar i Februar?

Ja, i sidste Halvdel! — Gaa selv ud en Tøvejrsgang i Ellemosen og se paa Træerne der, paa Rødellen, paa Birkene, paa de enkelte Hasselbuske, der har forvildet sig ind paa fremmed Domæne, — eller gaa tørskoet lande-vejs — behandsket og bestokket — i yndigste Fastelavns-mandagssol og med en forvoven Lærkes allertidligste Melodi i Ørerne, se lidt efter, hvor De kommer frem, i Gærde og i Krat, paa Pilene langs Grøftvolden, Bævre-aspene ved Korsvejen; — De skal nok finde lidt Foraar, er det end nok saa spinkelt, og hvad enten det nu giver sig til Kende for Dem i en hvidfiltet Pilekvist i Landevejs-grøften, eller det lyser frem i gule Ellerakler gennem Februarskovens luftige Greneflet.

Foraar i Februar!

Ja, og tag saa lidt af det med hjem, hvor De møder det, lidt fra en Hasselbusk, lidt fra et Elletræ, Grene med Rottehaler paa, Rakler eller „lang Peber“, som det ogsaa kaldes — sæt Grenene i Vand, sæt dem paa Deres Skrive-bord, eller sæt dem paa Konsollen i en kølig Stue, — og

to Dage efter har De selve Vaarbruddet inden for Deres Døre, lutter Foraar, Krydderduft fra Vaarknoppernes Balsam, flagrende Blomsterstøv fra de udfoldede Haler, gult og gyldent Dryss, der stikker i Øjnene med sin festlige Glans og lægger Borter og Rosetter i Lysedugens hvide, golde Vinterøde.

Der er nu allerførst Hasselen. — Mon nogen egentlig har ret meget tilovers for den, uden naar den netop bugner med Nødder, — og Nøddeture gør man jo som bekendt sjældent i Februar! — Hasselen staar i Tøsjappet inde i Underskoven og fryser, Tøbrudsdagens klamme Taager slæber sig over Markerne, slæber sig over Skovdigerne med, ruller sig tæt og tykt om alle Skud og alle Stammer.

Hasselbusken staar sammen med mange, mange andre nøgne Vækster derinde endnu sløv af Vinterkulde; — den føler næppe sig selv, sanser ikke Fugtdraabernes ensformige Plask mod de faldne Blade — Vinterskovens døde Minutslag mod Uendeligheden! — sanser ikke Tid, ikke Time.

Men saa tager Tøbruddet til, det staar nu med sin Damp paa sjette Dag over Skovene; Vindene svinger fra Nord, enkelte Pust fra Atlanterhavets Golf gaar i en sydlig Brise over det frostbundne Land.

Og Vinterens Dødskulde mindskes, Træernes dybe Narkose, der i to Maaneder har været total, bliver til en halvvaagen Slummer, Vinterguden selv griber overrumplet til Haserne, flygter ud af Skoven som et frygtomt Spøgelse. Is og Sne flyder hen, Fugtighed bobler og strømmer, gennem iskolde, piblende Porer, styrter ad Skrænter, ad skraanende Skovsletter, samler sig i dyndede Pøle, vrider sig i Render og Rør, over raadnet Løv, under sammenfaldne Træstød, vokser sig til Grøfter, til Smaa-bække, til Fossestryg, dykker sig til sidst i det store Vandløb, der skiller Skoven ad i tvende Dele.

Da er det, som Hasselbusken vaagner af sin dybe Søvn; det kom med Frostens Omslag i Tø — dette første Livstegn — med Briserne af Sydvest, med Vintergudens

tumlende Flugt mod de dybe Vande; og de halvvaagne Træer føler paa een Gang i deres Inderste en Livsnerve, der dirrer, allerførst som en Anelse kun, som en Indskydelse, de næppe ænser; — men den Dag kom, da den følelsesløse Isskal om Træernes Hjerterødder smeltede hen, da Livet kom tilbage som en varmende Strøm under Barken, da Safterne steg op og ud i de fjerneste Skud, trykkede paa som stampende Stempelslag i Celler og Kar dybt under Mulde, — og da foldede Hasselbusken sine første, grøngule Rakler ud, — det var i sidste Halvdel af Februar!

Paa samme Maade gik det med Ellen. — Den stod med sine Brødre og Søstre ude i et fuldstændigt Morads, hvor der paa sine Steder var bundløst Ælte. Træernes Stammer skinnede saa nøgne frem, saa helt isglatte og skeletagtige ud, og imellem disse øde Tempelsøjler stod fjorgamle Skærplantestængler af mægtig Vækst, hver med sin udsparrede Kost i Enden, men ligeledes af Skelletets Farve, og der laa, spredt omkring mellem Søjlerne, styrtede Tempelruiner, fantastiske Rester af rige Luftslotte, engang opbyggede af Ranker og Lianer, af Brombærris og Kaprifoliestængler, nu et sammenfiltret, omstyrtet Intet, et Kaos kun, skør og skrattende og uden Saft, som var hele det, Skovsumpen her bar til Skue, en Ruinhøb kun, en majestætisk Kontrast til al den grønne Herlighed, som sidste Vaar og sidste Sommer bar til Skue.

Men ogsaa ud i denne Vinterørken kom Tøbruddet.

En skønne Dag — samtidigt med Hasselbusken — fik Ellens Rakler Lyst til at vokse; — de blev fra mørkt graalige næsten brunrøde, saa skød de ud — i Løbet af en Nat med milde Tøbrudstaager — til deres dobbelte Længde, blev fuldvoksne, sprang ud, hver af Raklens Hundreder af smaa, bitte Blomster, og Støvet udviklede sig, blev fuldstændig gult, begyndte at drysse, — dryss, dryss, dryss! —

Og paa den Dag i Februar, da Ellen drysser, er det, at jeg indbyder Dem til at gaa ud og hilse paa dette første Vaartegn i Skovene; — gaa ud til Lundbjærg Bøgeskov, til Haslund Krat, til Vissing Eller,

der kan De alle Steder finde Rakletræer i Blomst. — El og Hassel er Danmarks to førstblomstrende Planter — monstrøse Liljer, kunstigtfedede Løgvækster uanset og ufortalt; — Hasselen finder De i „Nøddektrattet“ i Underkoven, dens Rakler har Farve som Bøgens første Blade, Elletræet finder De i Lavningen, der hvor det suger i Dyndet; Ellen ligner i sin første Vaardragt med sit Væld af svære, guldgule Rakler, med sin knejsende Top, sine blødtvungne, hængende Kviste en Brud, pyntet med sit luftige Brudeslør. — —

Og det er alt sammen lang, lang Tid, førend Viben har Æg og Pilen rigtig Skæg, og det er før, Porsen faar sin Raklepynt ude i Lyngmosen, — og det er en hel Maaned tidligere, end Almanakken egentligt tillader.

Anemoner.

Hovedbygningen paa Lundbjærg, der ligger ved Landevejen mellem Randers og Frijsenvold, er i Løvspringstiden næsten skjult af Grønt. — Huset i sig selv — af nyere Oprindelse, nemlig fra Aar atten Hundrede, paa hvilken Tid Gaarden blev udstykket som Parcel fra Baroniet Frijsenvold — imponerer ikke hverken ved sin Art eller ved sin Masse. Hovedbygningen er rejst i een Fløj i eet Stokværk, den har over sig noget af den bløde Ynde, som ellers kendetegner gamle, grønne Vandmøller, ærværdige Præstegaarde, ejer en egen verdensfjern Hygge i Forbindelse med en malerisk Stilløshed, Forhold, hvis sande Væsen, ogsaa for de to andre Tilfældes Vedkommende, Vandmøllen og den forfaldne Præstegaard, sikkert maa søges i Sansernes Tilegnelse af alle de uafvendelige Indtryk af dyb Harmoni, som ethvert Monument af Menneskehænder bærer til Skue paa sit ukunstlede Tilbagetog mod Oprindeligheden.

Et saadant Billede paa blidt Forfald kan ridses op med enkelte Linier, — alle kender vi det, det kan passe paa Hovedbygningen paa Lundbjærg, det kan passe paa

saa meget andet: — et tungt og ludende Tag, grønt af Mos; et Bindingsværk, malede Stolper, hist knæsatte af Murens Tyngde — grønlig Maling om hver lille Rude — — dernæst Vedbend ved Husgavlen. — En Hoveddør med rusten Hammer, derover et blaamalet Taarnuhr, et Sejerværk, der har tabt Tidens Traad, derfor uvægerligt groet fast paa samme Døgnets Time; — Sol, Stilhed, Blomsterduft, Biers Summen i Lindene, dertil alt det vaarfriske Løv — en festlig Ramme om det sovende Tornerose-slot — Træer, Busketter — Bregner, der er saa grønne, saa grønne. — — —

For Avlsgaardene paa Lundbjærg, de røde Stalde, Laderne, Udhusene, der ligger paa den modsatte Side af Vejen, dem vil jeg nu slet ikke berøre, de er vist nye og sikkert af moderneste Art — og Gaardens Landbrug — ja, jeg vil tiltro det, at det er efter det allerbedste Mønster!

Men det var jo egentligt ogsaa om Anemoner, jeg skulde skrive. Af dem gives der to Slags — den blaa og den hvide; de er lænkede til hinanden med Blodets Baand, er dog forskellige, som to Søstre, der begge hedder Hansen, kan være forskellige, og hvoraf den ene er robust, mørk af Lød — økonomisk med Stænk af Paaholdenhed, den anden smalhøftet, hvid og rød, gerda-wegenersk og med mægtigt Hang til at staa paa Taaspidserne den hele, lange Dag og sende Fingerkys til Solen, som den med sine forlibte Øjne dog ikke kan naa. —

Ja, der er saamænd vist flere endnu, Vismændene taler om en gul — en falsk Tøjte, velsagtens, — der skulde holde til i Egnen om Aarhus — og saa Ud-lændingerne og de eksotiske; men disse Undtagelser regner vi nu slet ikke med, — vi regner jo lige saa lidt med Abessiniere eller Eskimopiger, naar vi i daglig Tale nævner Frøknerne Hansen — vores egne, hjemlige Emilier og Louiser.

— Jeg kender i alle Tilfælde kun de to.

Ved Lundbjærg Hovedgaard ligger en bedaarende Bøgeskov, den hører Gaarden til, ligger lige bag ved, syd for den maleriske Hovedbygning, som jeg ovenfor har

beskreven, Torneroseslottet med de grønne Ranker og det tavse, sovende Taarnuhr. — Derinde i den Bøgeskov vokser den hvide — den gerda-wegenerske Anemone; — ja, vokser, — nej kom herud en Soldag i det rigtig ovenud — ja, rent ud sagt forheksede Stor-Foraar, gaa i Lundbjærg Bøgeskov paa en af de Dage i Maj, da Jorden forynges og bliver en Have, da alt er Fest og Farve, da hvert Fodtrin af en profan Menneskekolos er et Mord paa Hundreder, ja Tusinder af Spirer, Knopper, Blade og af Blomster med af alle Slags — Smaavæsener, Foraarsbørn, der uimodstaaeligt raabes ud af Jordens Skød, og som skal staa i tæt pakket Vrimmel, i Hære og Horder og danne Majskovens uoverskuelige Blomsterarmé — — vokser, nej her vokser ikke, — her flyder! — og det, der flyder med, er Anemoner i solhvide Strømme!

Her i Lundbjærg Bøgeskov taler man ikke om en Skovbund i Maj, dækket af Myriader af hvide Blomsterkalke — af Anemoner, — herinde taler man om en bred Flod af Anemoner, en Oversvømmelse af hvidt, snehvidt, der har en Nuance, men som dog ikke tør tænke Tanken helt ud og kalde denne Nuance rosa, og ud af dette vejløse hvide rager der nøgne Trærødder frem, døde Vindfælder, og de svømmer rundt paa Blomsterbølgerne som Redningsplanker for den skibbrudne, der forliste i Anemonernes Hav.

Den blaa Anemone er en Skyggeblomst; den er ikke saa paagaende som Søsteren, spærrer ikke som denne Vejen for alt og alle; den er da til Gengæld mere bestandig. — Naar Efteraaret kalder alle Blomster bort, naar de hvide Anemoner forlængst er hos Englene, da hyller den blaa Anemone sit Hjertes kud ind i et Gem af laadne Lavblade, — og saa lader den Vinteren komme. — Barfrosen i Januar tager ikke blidt paa Skovens Blomsterbørn, mange blege Hjertes kud stod den aldrig igennem, og hvad finder man i en Skovbund, naar man søger under Snedække og døde Driver? — Goldhed, og kun Goldhed!

Selv om Sommeren samlede alle Blomstersjælene

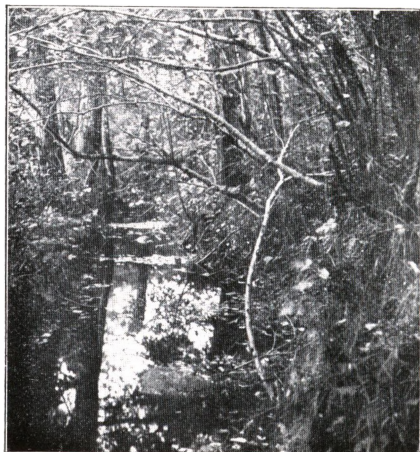
til sig, og tog dem med sig, da han drog sydpaa, og selv om han overgav dem til Vaarens Varetægt, hvem han mødte etsteds i et Eden hinsides de store Vande, — saa var der dog af de afsjælede Blomsterlegemer, der blev tilbage i den danske Skov, og hvem Sommeren ikke tog med sig — end ikke kendelige Rester at finde, dengang Barfrostens gennem tvende lange Vintermaaneder havde raseret hver Krog over det ganske Land.

Barfrostens er Dødningegribben paa Blomsternes Gravplads. — Dødningegribben aad alle de hvide Anemoners Lig, som den traf paa sin Vej, — og den fløj bort over Skovene paa klaprende, israndede Vinger.

Men der er Blomster, hvem denne guddommelige Gave er givet, at de kunne leve en ny Vaar og en ny Barndom igennem efter en jordisk Søvn i Vinterens Arme, — det er de fleraarige Planter. — Er Vinteren Plantens sande, jordiske Død, da kan jeg ikke drage Sammenligning mellem dette Forhold hos disse mangesjælede Væsener og saa os fattige Menneskebørn, hvem det kun er givet at eje een Barndom og een Vaar; thi der findes ingen, og jeg maa da nøjes med at konstatere Modsætningen.

Til disse forunderlige, fleraarige, mangesjælede Væsener hører den blaa Anemone. Den Blomst staar Vinteren igennem i Dvale under Sneen gemmende en uendelig fin, levende Knop — sin egen Barndom om igen — indhyllet i laadne Knopskæl og i Hylsterblade, og fra dette Livscentrum udgaar de lange Bladstilke, hvem den forudgangne Vaar og Sommer skabte — hver Stilk med sit vintergrønne „Vedbendblad“ som et synligt Tegn paa Liv. — Saaledes finder vi den blaa Anemone, naar Sneen ligger blændende over Landet, naar Barfrostens med sine Gribbekløer hærger Blomsternes Grave, og saaledes holder den sig til April, da den skal gennemgaa sin straalende Metamorfose og gaa ind i sin nye Vaar med dybblaa, uudgrundelige Øjne.

Haslund Krat.

Mine første Indtryk fra Haslund Krat — eller Skov, som jeg vel egentlig paa Grund af dets mange isprængte, høje Bøge rettest bør kalde det — ligger flere Aar tilbage; jeg kom der nemlig meget som Dreng. Drengenaarene i Randers grundlagde mit Kendskab til Egnens Udseende. I Aarhundredets Begyndelse var vi nogle Knægte, der læste paa Latinskolen, — den ene er nu god Borger i sin gamle By, en er borte, jeg ved ej hvor, — saa var der undertegnede; — vi Drengedrog i Stedet for at læse Lektier i Leding med hverandre, turede rundt paa sande Sigøjnertogter Randersegnen igennem, og vi „gjorde“ i alt, og vi „samlede“ paa alt, „studerede“ alt, lige fra Runestene og pressede Planter til Rovdyrkranier og Kolumbusfrimærker med eller uden „Overstempling“.

Til Haslund Krat kom vi for at „samle“ Æg. Jeg maa med Skam tilstaa, at jeg gennem flere Aar var en slem Ægrøver for Randersegnen. En Trøst for mig, medens jeg nedskriver dette, og medens jeg i min Stue uhildet kan bedømme mine Meriters Omfang fra de Aar, er dette, at jeg to Gange i min „Æg“periode havde

Ministeriets Tilladelse til at studere Fugle og samle Æg i videnskabeligt Øjemed, ved Siden af, at jeg maa vedkende mig, at jeg dog een Gang — ligeledes i samme Periode — blev afhentet af en Betjent og afleveret til Ris og Revselse paa Raadstuen; men det maa vel ogsaa være Afbigt nok!

Galenskaben hos os Drengene gik med Aarene over, — især fik „Ægraseriet“ en Ende, — da det udartede. Denne sindssvage Jongleren med Liv og Lemmer, som vi paa vore Togter præsterede, maatte jo ogsaa nødvendigvis høre op, denne Dinglen i Trætoppene, denne Vaden i Moserne — med Fjæl under Fødderne — til Søs i Tørvegravene i gistne Dejgtruge, denne Roden i Grusgravene, Balanceren i Kirketaarnene eller paa Bøndernes Straatage, som vi med koldt Blod udførte i sene Natte-timer, medens Lænkehunden stum af Forfærdelse holdt op med at hyle, og Uglemutter daanede og faldt ned fra Lugen — det maatte jo sige stop og føre til sin egen Afslutning, det var jo heller ikke Anlæg af de gode.

Hos mig viste Galenskaben sig da ogsaa kun at være en Slags Overgangssyge, en momentan Vildhed, der intet havde med min sande Natur at gøre, og mit Sigøjnerblod afgærede sig gennem Overgangsalderen — ligervis som umoden Vin lader sig afgære, — og tilbage blev klarere og ædlere Egenskaber, om hvis Tilværelse jeg førhen intet anede: — dyb Kærlighed til og Forstaaelse af Markens Dyr og Himlens Fugle, til det, der rører sig i Mark og Skov, til det, der lever sit Liv under aaben Himmel, til Blomster, Vaarens grønne som Høstens brune, Tilbedelse af den hele, frie og ukunstlede Natur, der er saa overvældende og saa rig. — Og disse Egenskaber — eller Ejendommeligheder, om man vil — har jeg da i de forløbne Aar i al Beskedenhed fundet ud af er Dyder, som bør værdsættes lige saa højt hos et Menneske som disse: at være en gigantisk L'hombrespiller, en flittig Kirkegænger eller en uovervindelig Løve i en Balsal.

Der er nu allerførst Bækken derude; — en saadan Skovbæk, som den i Haslund Krat, findes der ikke i

hele Verden! Skovbækkene vil altid med deres rislende Strømme, af Bølger der ler, af Dyb der mumler og Brod der hulker over vaade Stene, gemme Eventyret i deres Bund. Skovbækkene laaner Farve fra Omgivelserne, Stemning fra Naturens Mangfoldigheder, snart Latter fra Solskinnet, snart Skygge og Graad fra Underskovens Krypt, — deri ligger deres Trolddom!

Haslundbækken ejer mere endnu!

Det Vandløb har sine Kilder i en Hjemlandsurskov, dets Vande vælter sig nedover i storladent udformede Dalkløfter, suger sig tunge af Urskovssyner, tunge af Urskovs-toner paa deres Vej — bruser i Vildnis, klukker i fugtig-varme Blomsterdale.

Haslundbækken er frem for alle andre Vandløb en Tarim, en Indus, en Kongoflod i det smaa, indplantet i en dansk Bøgeskov, den er en Legemliggørelse af alt, hvad lønligt der er, af alt, hvad fortryllende og skæbnesvangert og skønt og gaadefuldt der er til, og som fjæler sig i grønne Taagedale og maaneblaa Grotter. Den er „den store Flod“ — ejer noget af Afrikaskovenes Drømmesyner, Anelser af selve Tanganjikasøens mystiske, ubetraadte Urkyster indsmeltet i sit rislende Sølv.

Som nu heroppe i dens øvre Løb — ved „Stanley Falls“. — — — —

Jeg har fortabt mig i det Eldorado, der hedder Haslund Krat, ved Vinter og Vaar, har kendt Vildduens Kurren — Aaret rundt — har fulgt Grævlingen til Gravs gennem den første Sporsne, har været eneste Tilhører til Rævens hæse Gøen, naar Foraarsnatten sænkede sig over alle vilde Dyr.

Hvad fejler vor gamle, røde Ræv i Haslund Krat, der han gøer saa tungsindigen op imod Maanen? — Det er Vaaren, der piner ham! — Vaaren og Brunsten, de lune Nætter og Lopperne! Han sidder langt, langt oppe i Dalen — paa en dugvaad Tue, — Buskene slaar Kreds omkring ham, Risbøgen, der endnu gaar om i sin gamle Dragt, og som derfor er ganske rød, rød som den røde Herre selv — rykker ham helt ind paa Livet. — Han er

i snavst Humør, i uophørlig Gentagelse tegner han Ottetal efter Ottetal i Luften med sin laadne Svans, Flaben staar aaben, al sin Smerte udløser han op mod den runde, gule Maane, der er langmodig nok til at høre paa ham, og som i Anledning af hans Sorg har taget sit allerunderfundigste Ansigt paa. Men han naar aldrig til Ende med sin Fortælling! — Naar Jammeren er paa sit højeste, og Tungen er tør, naar Maanen anstrængt vil trække sig tilbage bag Natskyens Gardin, saa gi'r det et pludseligt Sæt i den røde Herre, Flaben trækker han til sig, med en arrig Snærren hugger han Tænderne dybt i sin Pels, gnuffer sig som en skabet Hund, pløjer med Fortænderne en Fure langt ind i Luven. — Det er de forbandede Lopper, der er efter ham! — Men saa tager han fat igen, fat paa sin uophørlige Sorg, sine uophørlige Ottetaller. Og før han er rigtig færdig med sine Fortællinger, er Sommeren inde og Brunsten forbi — og Lopperne mætte, — og derfor lyder hans Gøen saa uophørligt og saa forpint gennem hele den lange Foraarsnat.

Eller den Gang vi rykkede Halen af Skovskaden! — Det var i Drengæaarene, den Gang da Bøgene stod tætte i Haslund Skov, da Høgene skreg der, og da der endnu var Raager derude, om hvis Tilværelse i de Tider raadne, forpjuskede Ruiner af Reder i de allerhøjeste Træer endnu bærer Spor.

Han hang i et Træ — kunde hverken komme op eller ned — var oprindeligt paa Vej op i Træet, op til en Rede, der sad i de bløde Dværgkviste tæt til Stammen — svævede nu! Og hans Tag med Hænderne glipper — mere og mere; — jeg staar nedenunder — iagttager det, ser, at han kun har Sekunder til Overvejelse — to Sekunder til et dybt, knusende Fald. Saa tager han et Tag op over sit Hoved, griber — i Blinde maaske — slaar en Klo i det første det bedste, der i det hele taget afbryder Stammens glatslebne Ensformighed, — det kunde have været et Bladskud, — nu blev det tilfældigvist Halen af en standhaftigt rugende Fugl i en Rede — Halen af en Skovskade!

Saa kom Faldet!

Skaden kagler fortunlet, blind af Smerte, ind i Tykningen, — han ligger paa Jorden, — tolv Skadefjer knuger han i sin Haand!

Noget itu?

Klager sig! — klager over Smerter i et Ben — over en underlig Svimmelhed, der har Tag i Hjernen.

Holdt for øvrigt Kæft! — for ikke at faa Klø hjemme!

Eller den Gang, efter fem Aars Fraværelse, da jeg atter gensaa Haslund Krat — den Valborgaften, da jeg foraaarsberust plukkede alle Primulaerne, som var i Skoven, og bar dem hjem i et mægtigt Blomsterneg til min Stue, — medens jeg paa Vejen talte Valborgblussene, der tændtes og tændtes.

Eller den Gang min Hund sad fast i „Brokkassen“.

Mine sidste Aar var Bækkens! — den betog mig, — der var Nøkketoner i dens Vande, Toner, som holdt mig fangen.

Ofte sad jeg der, mens Timerne ilede — paa en Skrænt — stirrende i Vandets Spejl, kun vækket nu og da, naar en Jordkolos med en død, dump Lyd — lig Strandvaskerens — gik til Bunds i Bølgerne.

Paddehatte.

Jeg gik en Dag med en god Ven over en grøn Eng, — det var mod Vinter. Engen var sær frodig, sær smuk ved denne Aarsenstid at være, navnlig var den grøn, — som man vanskeligt vilde træffe den om Sommeren.

Paa Engen havde der været Rim i Morgentimerne, — det kunde ses endnu, hvor Skyggen laa sort i Straaene; maaske havde der været Is, maaske Frostskorpe i Jordoverfladen, Mindelser fra den kolde Nat. — Nu var Rimen borte, Isen smeltet, det var Eftermiddag, Solen stod lavt, lyste over Landet, som lav Vintersol gør det: skarpt, gnistrende, ret som blankpoleret; men dens Skær var svovlgult, havde noget af det samme sygeligt blod-sottige over sig, som stak frem i Farven fra Engens Græs, fra alle de stride Straa, der var saa unaturligt grønne.

I Brydningen mellem det gule og grønne, i Sammen-spillet mellem de to Modsætninger, gult Sollys, grøn Eng, — thi det var et stort og udstrakt Engdrag, vi vandrede over, — var der en egen, jeg fristes til at sige for-uroiligende Styrke: — en hvidkalket Kirkegavl fjernt forude flammede i gult! — Den Tanke faldt mig ind,

at saaledes vilde et Landskab tage sig ud, naar det laa badet i de reflekterede Lyskaskader fra en fjern Vulkanild; — men nu herhjemme — saa nær op mod Vinter — op mod øde Marker og solfattige Dage.

Jeg lod mig i den Stilhed, der herskede, rive med af min egen Indbildningskraft — drog Sammenligning mellem Lysfænomenet, som det fremtraadte her, arktiskt eller tropiskt farvet, og saa dette eller hint, af hvad jeg kunde huske, hvad jeg havde set eller iagttaget eller ladet mig fortælle.

Det faldt mig ind, at Forklaring paa Fænomenet maatte søges i en Slags Sygdom i Naturen, — det kunde være et Varsel — et ilde Varsel — et Budskab om noget grufuldt.

Og jeg syntes, at hele Landskabet omkring mig brændte med en „hektisk Glød“, jeg saa, at disse over-spændte Farver i Himmelrummet var Feberens klare, forstod, at denne Naturens voldsomme Efterblomstren, Novembersolens Lysen over Evne, Vintergræssets Kappestrid med sig selv for at blive allergrønnest i sig selv var ganske det samme, som jeg kendte af sælsomt og gengangeragtigt hos unge, spinkle Piger, der er helt hvide, med Hænder af Marmor, — paa hvis Kind der brænder Roser, hos den brystsyge, hvor Gløden ligger i Øjnene, eller det, jeg genser af grelt og gribende i den døds-mærkede Prælat, der i storladen Afmagt, rank og myndig og sveddryppende hilser sin Menighed — endnu en Gang før Ragnarok.

— — Men det var jo kun noget, jeg tænkte, noget jeg syntes. I Virkeligheden var Tilfældet maaske et andet, Stemmningen maaske en ganske dagligdags, kun i en letfængelig, sensibel Fantasi skruet op til at være en Abnormitet.

Jeg spurgte min Ven, hvad han følte. — Han syntes, at Solen var gul! — Havde han været Rentier, havde han sagt som en Tusindkroneseddel, nu nøjedes han med at sige „æggegul“ i en Tone, som var det Sagosuppe, han vilde beskrive!

Paa Engen, vi vandrede over, havde der groet Padde-

hatte, sikkert hele Sommeren igennem, — rundt om i det alt for grønne Græs kunde vi træffe dem, eller i alle Tilfælde de sørgelige Rester af dem, som Vejrlig og Forraadnelse endnu ikke havde sat til Livs: skrumpne Krøblinge, sorte, uappetitlige Klatter, hvor en særlig vandholdig Hat slimede hen. Saadanne Steder i Terrænet var det, der netop fortrinsvist traadte stærktfarvede frem; det var disse Paddehattebede i Græsset, der i den Masse, hvori de optraadte, var medvirkende Aarsag til det paafaldende Indtryk, Engen gjorde, af yppig eller forkommen Frodighed.

Jeg gjorde min Ven opmærksom paa Forholdet; — det maa vel have været i det Øjeblik, hvor jeg selv var klar over Sceneriet, hvor jeg for mit Øje havde Billedet af alle de letkendelige, mørkgrønne Figurer: Rundkredse, Segl, Halvmaaner, Buer, der hver for sig betegner Linier, efter hvilke Paddehattene i Sommerens Løb skyder frem, som i deres Natur er rent matematiske, idet de hver for sig er Cirkler eller Cirkeldele med hver sit Centrum, — man kalder dem Hekseringe, — og jeg maa vel have sagt til min Ven ved Siden af noget omtrent som: „Sikke' egentlig en Mængde Hekseringe!“

Det Udbrud lod imidlertid til i min gode Ven og Følgesvend at have faaet en fejl Adresse; — han forstod tydeligt nok, hvad jeg sagde, gjorde sig ogsaa Umage for at tage sig min Bemærkning til Efterretning; men han lod til ganske at savne Forstaaelse af, hvad Ordet „Heksering“ var møntet paa.

For at det nu alligevel skulde se ud, som han var med paa Spørgsmaalet, maaske ogsaa for at gøre noget, der kunde være ham en Anledning til at svare mig, vendte han sig om, rettede Øjnene mod den svovlgule Sol, saa længe, med Forskerens Blik, paa et Punkt højt oppe i Luften, rettede derfra Blikket paa mig — sagde: „Ja, det var da underligt nok!“ — — — Unægteligt tilføjede han saa, efter at vi i usikker Tavshed yderligere havde gaaet nogle Skridt: „Det er vel oppe i Luften, man ser den Slags!“ — — —

— Ja, det var det hele! — Det var blot saadan en

lille Episode fra den underligt farvede Dag sidste Efteraar ude i Paddehattekæret. En fortæller om dit, en fortæller om dat, en skriver om Hadda-Padda, en anden maa nøjes med „Padda-Hatta“, — vi er ikke lige finger-nemme alle til Hobe. Min Vens velvalgte Bemærkning, om det er oppe i Luften, man ser Hekseringe, har i alle Tilfælde moret mig, hver Gang denne Historie er faldet mig i Tankerne.

Hekseringe kan De ellers, om De ønsker det, faa at se oppe i Værum Bakker. De kan ogsaa, hvad der er lettere for Dem, se Hekseringe paa enhver Toft, i ethvert Kalvevænge. Skurvehatte vokser overalt, gøder Jorden, grønner Græsset, sætter deres „Ringe“ overalt, — hver Skurvehat i sit bestemte Jordsmon, Engen med sine Freintoninger, dyrket Mark med sine, Granskoven med blodrøde Fluehatte, Bøgeskoven med brune Rørhatte, sorte, pulverfyldte Støvbolde.

Værum Bakker gemmer den fine, ægte Champignon. Denne Art dominerer ganske i Græsmarken heroppe et Par korte Uger efter Sommerens Regntid, — dens „Hoveder“ skyder ad stille, grønklædte Skraaninger, lunt gemte i Slaaenkrattet, Side om Side med gule Evighedsblomster, himmelblaa Ensianer. Dens Heksering har Hatte i alle Størrelser, i alle Afskygninger, fra Lilleputter, smaa som Nøddekærner, hvide runde — til store Parasoller, sorte og skurvede „Lysthuse“, der en Tid, inden de falder, maa give Husly til enlige Skrubbudseenker, forløbne Horder af Ørentviste.

Denne Skurvehat i Værum Bakker er spiselig, — den er nærende, sund — smager godt — trods al Overtro, alle Fordomme. Den kan plukkes i Kurvevis — paa den rigtige Aarstid; — den nydes raa, kogt, stegt, syltet, med Brød til — uden, i en Landevejsgrøft, ved det grevelige Taffel, à la français, à la Frøken Jensen. — — Kun vil jeg raade Dem til, inden De æder den: — pluk den rigtige, — ikke den ved Siden af!!

Rim og Rønnebær.

Det høje Punkt indefter Laurberg, som uvilkaarligt falder Vandringsmanden i Øjnene, hvor som helst han i to til tre Miles Afstand fra Randers lader Blikket løbe Horizonten rundt, kaldes „Lysnet“. Det ses fra Flintebjærg, man skal blot have Hovedet op over Byens Tage, — det ses fra Trehøje i Fussing Skove, fra Bakkekammene nordude ved Glovdal, fra det høje Land helt ind efter Thorsø. Kommer Vandringsmanden dets Omgivelser paa nærmere Hold, ser han „Lysnet“ som et Bjærg ovenpaa Bakkerne, det sænker sig i bredmavede Vægge, i bratte Affald, i stejle Styr, nederst danner det en Terrasse mod Gudenaadalen med Ørum Kirkes Vejrløj som højeste Punkt. — Opefter langs Styr og Stryg løber der Krinkelveje under Bakkehæld, gule Grusskaar som Lier i Fjelde; midtvejs rider grønne Lunde af Løvtræer overskrævs paa Kammene, — bag Lundene er der Grønsletter, underneden Lundene Sætere med broget Kvæg, allerøverst oppe ranker sig en Sukkertop med et himmelstræbende Generalstabsmærke.

Om Sommeren er „Lysnet“ af blødtvungne Kon-

turer, — Farven er blid og grøn. — Om Vinteren er det sneomvundet, — barskt afraget som en Jættes Isse.

Jeg kom en Dag med Toget inde fra Midtjylland. — Det var ved Vintertide. — Sneen laa i tykke, hvide Dynger, hvor Vinden havde fejlet den sammen, kun Barmarkerne var sorte og uden Sne. Da Toget nærmede sig den sidste Højderyg og holdt stille ved en af de smaa Stationer, der har Udsyn mod Øst, fik jeg gennem Kupéens Rude Kending af Hjemlandet. Derinde stod i Fjernheden, let sløret af Vinterluftens Blaadis, et Snefjæld, — det var „Lysnet“. Den Tanke holdt mig fangen, at disse vinterhvide, skraaende Skred var øde Lavamarker, Bjærget selv var Fujijama, det hellige Bjærg, saaledes som jeg havde set det engang indhugget i en Kamferblok i et gammelt Apotek.

Op ad de nordlige Affald af „Lysnet“ strækker sig et Skovland, — det kaldes Vissing Eller. Dette Skovlands tungtløvede Elletræer er det, der lig Ryttere til Hest klamrer sig til de forvovent stejle Bakkebuer. Vinden purrer vildt i Bjærghestens Manke, fejer som en Redekam, dybt og karrigt, i Rytterens løvvundne Haar; men nedad, bag Rytterens grønne Kappe, i Brus over Hestens Flanker slæber sig et skinnende Skaberak, — et Vildnis af Vækster — et Væv af Farver — af alle Slags, glødende Draaber af Septembers dybestrøde Rønnebærblod — Sølv af Oktobernattens Rim, — et ødselt, rigt Gobelin — Brombær — Hyld og Hyben, — Vedbend — Tjørn og Bregner, et Nit af Guld — af gult og rødt, af blaåt og bronze.

— — —

Vejen op til dette fantastiske Elverkrat smutter ubemærket bort fra den brede Chaussée, gemmer sig drillevornt i en Bondegaards Labyrinth af Udhuse, smutter ud igen, leger Kispus med Forfølgeren — stikker derpaa i Rend op og ind i Vildniset.

En stejl og smal og stædig Vej, med Grus til Hjulnavet, med Støv — med lergraa Bund, og lergraa Vægge; — og den krummer sig som en Proptrækker, vredet

i Vrinkler, knækket i Knæ, og den gemmer sig halvvejs oppe ad „Lysnet“s grønne Bjærgside, taber sig i hemmelighedsfulde Ellekroners Mørke, hinsides et Kalvævænges strittende Stolpeled.

Hist Sol, her Skygge. — Nu er Du under Elletræernes Kroner — allerede langt inde i Ellemandens Domæne, forvild Dig ikke! — —

— — — Stilhed! — — først og fremmest Stilhed! — — Et Rige, hvor tykke, tunge Skodder af Jærn og Filt holder Daglandets Lyde uden Borde, — Stilhed!

En Luft, der tynger med vaade Krypters døvende Dampe, — Stilhed!

Et Suk under Grenene — — en Boble, der brister i en Skovmoses kogende Dynd, — Stilhed! — — —

For Din Fod: — store, klarstænglede Mjødurter, Blade uden Lød, Blomster uden Farve, Hære af blege Mørkeskud, tryllebundne Blomsterbørn i Ellemandens Vold. Bregner, skøre, gennemskinnende, kniplede af florfine Flige, uudgrundeligt grønne som kolde Kilder. Mos — i Puder, — blødere end Fløjl, knyttet i mønstret Mangfoldighed, af Lys, af Skygge, af Stilk ved Stilk og Traad ved Traad af Dryadens grønne Silke. Sort, raadnende Muld, — Vand — i gustne Pytter, — matte Blink mellem Stammerne, brustne, døende Øjne.

Foran Dig: — Flimmer! — Vækst ved Vækst, Blink ved Blink af fjerne, gustne Vande, — livløst graat, nat-sort Intet, dyb og dybest Skygge!

Om Dig: — Elletræer i Dans, svimmel, spottende Kællingedans, Heksemazurka, Kasteskaftsriil — Træ mod Træ, Trunte mod Trunte!

Over Dig: — Feer, Fauner! — Eventyrets Elverlandsbørn i hvert et Løvtag, i hvert et lønligt Lukke.

— — —

Men der langt borte, hvor Solen lige magter at skære sig en riffin Spalte gennem Drømmelandets Skodder, — der anes Sollandet ude. Der udenfor, ved vi, leger Lysets Sommerfugle, Lysets røde Biller, Dagens Pragt-

stjerner, Dagens himmelblaa Kærminder; — og saaledes er „Lysnet“, saaledes Elleskoven paa det grønne Bjærg, — et skiftende, afvekslende, uberegneligt Landskab, snart i Sol, snart i Troldemørke, sprudlende som Barneansigtet, som Pigens Øje, naar Lyset spiller deri; — lige langt fra Nat og Dag, og kort fra Graad til Latter.

Paderup Mose.

Om Vinteren Sø, — om Sommeren Hø!

Og det ligger egentlig den gamle Vandmølle ved „Bruusgaard“ og dirigerer — efter sit eget Hoved næst efter en gammel Paragraf i en lige saa ældgammel Lovbog.

Om Vinteren Sø! Ja, paa saadanne ubarmhjertige Vinterdage, hvor en Tøbrudsstorm af Vest lader sin Rasen gaa ud over et sorgløst Land, ligger Paderup Mose fyldt med Vand og stirrer med olme Øjne op mod Himlen, — saa er den Sø! Bølgestryg efter Bølgestryg bærer Oversvømmelsen paa sine Skuldre mod Land, slavepisket af Stormen driver brune Skumflager, mørktfarvet Mosesprøjt langt ind over Paderupmændenes Plovhøfter. Saa er den Sø!

Og det er slet og ret, blot fordi den gamle Bruusgaard Vandmølle har Koncession paa at sætte Vinterskodder i sit Stemmeværk; — det har den Lov til!

Naar de vilde Ænder paa Foraarstrækket kredser over Danmarks Søer, og gennem Vaarnattens Mørke leder efter Blinkene, som sivkransede Vige afspejler af en sløret Maanes Midnatslys, — at det farende Fuglefolk dernæst

i saadanne blide Viges eventyrlige Ensomhed kan finde Rugero og Redeplads, — da hænder det, at nogle Ænder, drevne af en ond Skæbne, plumper ned i Paderup Mose.

Saa er den Sø!

Naar Majsol og Pinseblæst, lange Dage og lune Aftener — Grødeluft og Saatid puffer den hvide Møllersvend ud fra hans Melsække, hans knarkne Kværne, — da er den Sø! — Men saa husker Møllersvenden, at Fristen er ude, at Vinteren er forbi. — Han dækker sit Mel, dæmper sine Kværnstene, laster sin Vandhjulsperse med en mægtig Vægt; — og Bruusgaard Vandmølle holder op at klapre, taber sit Mæle, — Lugerne lukkes, Portmunden spigres til, — og Sluseværkets Skodde-mekanisme, de dybe Stigbordslemme, der gennem lange Maaneder har holdt Flommen i Ave, og nærigt afmaalt Vand i Potter og Tøndervis til det gistne Vandhjul, hales op og sættes ud af Funktion.

— Du—u—u—ur!! —

Det er Fossen, der durer, — det er Paderup Mose, der løber tør, — det er Søen, der flygter, — du—u—ur!! — det trækker i det mægtige Vandbassins vidtgrenede Porer, — det føles som et Sug i Grøfter og Render helt oppe i Hals Sø og i Gunderup Enge.

Du—u—ur!! — Det var en ordentlig Aareladning!

Og over Stigbord og Stemmostolper plumper gule Moseaal — grønne Gedder, — plump, plump! — mægtige Plask og Sprut og Sprøjt, — og over den møre Træbro staar Fossestøvet og laver Regnbuer og Stjerneneg for Solen, for Blæsten — for den tilfældige Fodgænger, der er falden i Staver paa Broens Plankegulv.

— Saa er Paderup Mose ikke længere Sø, — saa er den allerede forlængst paa Vej til at blive til Hø!

De ulykkelige Andefugle, der slog sig ned i lune Vige i den opstemmede Vintersø i Paderup Mose — og slæbte sammen: Sivtotter, Lyngrødde, lange Irisstængler, Halmstumper, Pileuld, — og dannede Reder, og forede med Dun, og fæstede den færdige Bygning til hyggeligt skærmende, solidt forankrede, til Pas medgørlige Gren-

spidser, Buske, Buskadser, der lig en druknende Hjord af Fugleskræmsler spejler deres magre, oprakte Arme i Vandet og trygler om Redning mod Himlen, — de Fugle, der af den onde Skæbne, som bevisligt er til, og som driver sit Spil her i Verden uanfægtet af Naturens og Menneskets Love, — blev dømte til at se deres Tillidsfuldhed gjort til Skamme, deres Redebygning revet bort, deres Yngel vandre i Rotterne, — de burde, gennem en Slags Assurance, være i Stand til at oppebære en klækkelig Erstatning, eller de burde have Lov til, gennem Viben, der optræder som Fuglenes Politi, at sagsøge Bruusgaard Vandmølle i det Øjeblik, den ved sin Underfundighed med sit Sluseværk suger Paderup Mose tør og driver det fjerede Mosefolk i Landflygtighed.

Thi hvad sker! Ja, Grunden under Fuglenes sammenflikkede Huse, der er ophængte i Toppen af et druknet Træ, den flyder jo væk! — bogstaveligt talt! — den gaar lige lukt ud gennem Bruusgaard Mølletud. Og Følgen! Ja, naar jeg en Foraarsdag — hen i Maj, naar Høet staar i Vækst, — gaar en Tur gennem Paderup Mose, og jeg da øverst oppe i Pilebuskenes Grenenæt ser en sammenstyrtet Ruin af en Fuglerede, og jeg ser bløde, vatrede Dun i Pjusk og Pjalt flagrende i Vinden, ja, saa lader jeg selvfølgelig Folk snakke: — Skader, der vil bygge, Krager, der vil bo. Nej, Pjalteværket i Piletræet, det er saamænd Andereden, som Bruusgaard Vandmølle sugede Grundvolden bort fra: — Reden styrtede om, Æggene gik paa Jorden, dem aad Vandrotterne, Fuglene fløj — en Nat, og uden Klage; thi det er med dem, som det er med alle andre Smaafolk her i Verden: — de vil saa nødigt gaa til Øvrigheden!

— — —
Om Sommeren Hø, — ja, og Blomster!

Jeg har aldrig plukket mig et Blomsterneg nogetsteds saa fantastisk, saa udæskende i Farve, saa glødende afgrænset i sin Komposition, saa mættet med Sol og med Vildskab som det, jeg en Højsommerdag bryder mig i Paderup Mose. Det er ikke for en Buket at kalde,

ikke for en Haandfuld; — det er ejheller en Urtekost, — ikke en Kvast af flove Smørblomster med lidt lavendelblaat iblandt. Nej, det man bryder sig i denne ildfarvede Mosesteppe, hvor Sol og Fugtighed har farvet med sit Flor, — det maa taarne sig op for den blomsterberuste til en Pyramide — blive til et Neg, til et Knippe for en, tyngte til en Skulderbyrde, til en Favfuld og til en Armfuld endda.

Det er ikke Kryb og Kravl, blødstænglede Skyggeranunkler, fugtiglæbede Drømmeorkideer. Det, der forcerer Mosesteppen herinde fra Rand til Rand, det er en hærdet, brunhudet Hær, robuste Garderhøjder, brydende over Skranker og Skred, nær ved at kvæle Siljepilene, Graarisene i Grøften.

Hvidt og gult og rødt, det er Farverne, der uimodstaaeligt knytter sig sammen: — hvidt fra Mjødurt, gult fra Fredløs, ildrødt fra kæmpemæssig Kattehale. Altid det samme: hvidt, gult og rødt, — rødt, gult og hvidt, — en mægtig Demonstration af Modsætninger: Blomsterblod og Sne og Brand!

Saa er der Høet; — det grønnes foran Leen, og Tørven sortner foran et blankslidt Blad. Saa er der de dybe Grave med røden Rædsel paa Bunden, Padderokkernes Jungle med Rørsangere til Tops. Saa er der Gedderne!

Ja, Gedderne i Paderup Mose, det er nu noget for sig, det er en Historie midt inde i Historien!

Der gaar en Mosemand derude — en Kristian Snakketøj, — der med en malende Udtryksfuldhed og i et blomstrende Sprog, ligt Orientalerens, kan berette haarrejsende Ting for Tilhøreren om de Paderup Gedder.

Det er ikke nok med Størrelsen; — jeg vil saa nødigt nævne Tal, — men 24 Pund, — eller var det maaske Kilo! Men tænk Dem saa, at der er fanget Gedder i Brøstes Grav, der har kunnet skrige, — i det Øjeblik de blev trukne op — som en Gris! Det er hørt fra en Have i Staantum; om det var af Vellyst eller Smerte, er derimod ikke blevet opklaret.

Og den de tog — Brødrene inde fra Randers, — det var i et Garn, den var snehvid og havde røde Øjne! — og forestil Dem saa, at der fra denne Skabnings hæderkronede Isse hang lange, hvide Haar — som en Manke! Den var meget gammel, den Gedde! — det var Oldingens sølverne Hæder, den bar til Skue! — —

Ja, man kan fange Gedder derude; jeg har taget en 7 Punds! Men jeg var højst beklemt, da Bæstet laa og galpede i Græsset foran mig og nu og da sænkede Øjelaaget, „tungt for de dybe, udtryksfulde Øjne“.

Det foresvævede mig, at Dyret kunde være en forhekset Prinsesse, en fager Jomfru, af dem fra Tusind og een Nat, — der i det Øjeblik, da jeg maatte aabne for hendes Hjerteblod, vilde staa for mig i al sin Dejlighed. Og jeg, som er gift! Det gjorde mig beklemt! — jeg var nervøs, ude af Ligevægt, — lige indtil hun kom paa Bordet, kogt, og jeg satte mine Tænder i hende! — da løstes Trolddommen, — hun var rædsomt mudret.

Paa Fjorden.

Morgen.

Og Hejren letter tungt de brede Vinger
hen over Kvasen, som en Klyver hejser.
Det er vel mine dybe Stilhedslængsler,
der drager bort paa lange, lange Rejser.

K. Wiinstedt.

Hejren letter!

Ud over Grund Fjord forsvinder en stor, graa Taagefugl i den Skydamp, som en Foraarsnats lave Temperatur har fortættet over Engene. — Det er tidligt, meget tidligt Morgen, — det er ved Floes Bro.

Fra Skovene paa denne Side Fjordløbet kommer Raagerne paa Træk. — I den blikstille, men lyddæmpede, næsten som vatterede Luft hører man deres Basken i Morgendynerne, deres Morgenandagt, en arrig Snærren, en ufordragelig Vrøvlen om ingen Verdens Ting. — Og Lydene baner sig Vej gennem den sovende Skov, følger møjsommeligt usporlige Veje gennem Taagen, taber sig over Fjordens Svælg, som slugtes de af brudte Hvælvingers Tomhed.

— — — En stum Natur, — en Tavshed, der næsten føles smertelig paa Grund af dens Dybde.

Og Floes Bro ligger som Midtpunktet i en vat-indhyllt Verden for sig, — en Verden, hvis forskellige Dele er netop denne vaade Bro, — og saa Vattet, Taagen, Pakning udenpaa Pakning, Lag paa Lag i uigennemtrængelig Dybde, Dyne paa Dyne af Damp, i hvis bløde Fyld Raageskrig og Hejresus kvæles til Døde.

Over Floes Bro kommer Raage efter Raage; — de søger ud over Landet for at finde Føde, de gaar helt hinsides den lille og den store Fjord, til de Østrup Pløjemarken, helt over den brede Dal, og de vrøvler lidt med Frænderne fra Støvringgaard, basker derefter tilbage med fyldte Kraaser til Redetræerne.

— Hejren holder sig til Fjorden.

— — —

En Baad gaar spøgelseagtigt gennem Sivene ved den nærmeste Bred — lydløst — uden Støj, en grumset Udskilning af Taagen. En Stager driver den fremad — kraftige Tag over Vandspejlet — uden Plask, et kortfattet Klunk kun, naar Træodden atter og atter lodret spalter det livløse Glar.

Bag ude i Baaden, ved allerbageste Tofte, en spænstig Skikkelse — Stageren i Sving over hans Hoved — et Bøsseløb ret bagud, — — — Hejrejægeren!

Og under Floes Bro stiger Vandet i et dybt Aandedrag, mens Manden i sin Kano tvinger sig forbi; — en Udaanding af de faldende Vande, et Sug i det boblende Gab i Kølvet efter Baaden høres som en Stønnen fra hemmelighedsfulde Gruber dybt under Broens Piller.

Og Verdenen synker tilbage i sin daadløse Grublen. Da løsner Hejrejægeren sit Skud! — et Skud uden Maal vel, — et Skud paa maa og faa i det bløde Blaar, der har hobet sig sammen over Jorden. Og Skraldet falder som et blødt Smæld mod vore Trommehinder — en Lyd som af Staal i Kød, — en Blyknaps virkningsløse Plask i et Udyrs Indvolde.

Og der er ingen hidsige Ekkovinger til at bære Lyden

videre, ingen festlig Genklang fra Bakkekam til Bakkekam — intet Jægerhorn i Følge.

Hejrejægerens Morgenhilsen tumler sig til Døde i mindre end tyve Favne Damp!

— — —

Hejren letter! — — Som en stor, graa, eventyrlig Taagefugl flyver den ud over Grund Fjord med vore Længsler under Vingerne. — —

Aften.

— — —

Og Solen synker under salig Glød,
der flammer i en Aalestængers Lyster
og blinker blændende fra Fjordens Skød;
og Skyggerne har Skær som Ametyster.

En lille, væver Paketbaad har det meste af Eftermiddagen stampet sig over Kattegat med Randers Fjord som Maal. Solen staar lavt i Vest. Forude ligger Landet i en bred Stribe til begge Sider for et Indhug i Kystlinien: et opspærret Gab, Randers Fjords yderste Pioner, Bugten ved Udbyhøj!

Mod Nord Sødring hvide Kirke i Læ under Baggrundsbankerne; mod Syd Fyrhuset paa Højen, et sort, skarptskaaret Skygebillede.

Vinden har lagt sig. Under en skyfri Himmel sender Solen skraa Lysknipper over Bølgetoppene. Efterhaanden som vi stamper os nærmere under Land, bliver Dønningen svagere, Bølgen mindre krap; — og som i en forunderlig Genspejling af Lys fra Rummet og i Skygge fra Natten og fra Brinkerne i Vest hyller Fjordvandet sig ind i en Skal af Perlemor, i et mælket Overtræk af Fosforlys og af farvet Glas. Anduvningstønden glider vi tæt forbi. Klokkébøjen, med dyb Røst som af Havmandens

grønne Malm, klingrede — klang — klingrede igen sin Najadelatter bort paa sølvklare Æterbølger over Havet.

Broen ved Udbyhøj! —

En Lods med Snadde, — en Lods, der ubevidst eller i dyb, overlegen Alvor vender sit Pibehoved nedad, — en Lods, der suger røde Gløder i Tobakken, lader Glødernes Gnister drysse som Stjernehobe i Havet, — tre Børn med Haar som luftbleget Tang.

Indvandet har mere Melodi i sine Klunk end det dybe, aabne Hav, det har dybere Akkorder, mere sløret Tonefarve, — Strofer i Moll, som de danske Aftensange.

Dæmningerne! —

I et Bryn af tunge Skove langt inde sover Støvringgaard sin Stensøvn bag Voldgravene. Røde Mure — mod sorte Træer! — Røde, rindende Strømme fra Tagets Tinde til Sokkelens Afgrund, — rødt Blod, rødt Vildskab — mod Nutidens hvide Svaner og øde Fred.

Voer Bro! —

Lystfartøjer, hvide Sejl, Sandpumpere med sorte Spande, Mudderpramme med rustrøde Kættinger.

En Aftenstjerne, — en Sol, der gaar til Hvile, — Flokke af Maager over Hollensberg Holme, Virvar af Vinger, der drysser Solstøv, lige indtil Lyset brister.

Uggelhuse! —

Der inde — langt borte i det grønne Dyb af Græs og Enge, som af Aftenskyggen farves endnu en Tone dybere i Grønt, — ligger Dagens Maal. Maalet for den vævre Paket, der gik fra Anholt med Sol lige ned i Skorstenspiiben — Maalet for et Futtog med overstadige Skovgæster ved Uggelhuse Station, Maalet for Landauere, for Sejlsportsmænd, for Hejrejægeren fra Floes Bro, for underlige Amfibier af Embedsmænd, Sagførere, Læger — inde fra Byen — til dagligdags korrekte, selvbevidste, slebne, hver med sin store Byrde i Porteføljen, sit store Ansvar i det sammenlukkede Stetoskop. I Dag: Pirater, Indianerhøvdinge, oprædende i Barkkanoer, med Ildvaaben, med Lædermokkasiner — eller med Vadestøvler lige op i Skrævet! — — —

Vagtelkongers Snærren, — — Gøgelatter — for alle
de Piger, der i Dag lod sig gække. En aftenduelig Rør-
sanger, der ikke kan faa pippet sig træt.

Et Kirkespir forude, — en Lygte, et Bolværk med
fugtige Piller, der faar grøn Glans af Projektørens Søge-
lys, — — — Randers!

Toplærken.

Dyh — dy-lyh!

Nu er det Toplærkernes Tid!

Gaa uden for Byen, blot saa meget som ud mellem de yderste Huse, mellem Villahavernes Indhegninger eller om Ryddepladsernes eventyrlige Skrabsammen, — der har De Toplærken. — Gaa ud ad den nøgne Landevej, ud mellem Skærvedyngerne, ud ad Kongevejen, hvor Poppel-pilen fælder sit sidste Guldhjerte, eller langs Hegnene, hvor Novembersuset slænger sig i hvileløs Gyngen fra Gren til Gren, — ogsaa der har De Toplærken. — Den er vor Novemberfugl, vor Vinterlærke; — den bærer Kulde under sine jordgraa Vinger, den har i sit dybe Fløjt Nordostvindens klagende Ekko og i sit tavse Væsen Mørke og Melankoli fra Aarets skumrende Nat. —

Det er Toplærkernes Tid! — det er Skærvedyngernes Tid, de sidste Roers og de sidste Rivers Tid! Forvinteren sender fløjtende Ankomstsignaler ned gennem Jyllands Bøge, Grævlingen ta'r sin sidste Aftenvagt, Lækatten sin sidste Sommerdans i brunt. — Og Aarets Pragt, det spæde Grønne, saavel som det gyldne Gule, det gemmer sig til

Ro bag sorte Træstød, bag muldne Diger, det lukker sig nede, fjæler sig for nyfigne Blikke bag røde Risbøge og bag skimmelblaa Bunker af Kvas. —

Og saa staar den fjerde Aarstid ind over Landet med Mørke, med Nattefrost og Vejpløre, med bidende, blaakold Blæst. —

Dyh — dy-lyh! — Det klager fra de golde, forblæste Grusbunker. — Dyh — dy-lyh! — Det er Toplærkernes Tid, — det er de sidste Fluesvampes, de sidste, røde Have-rosers Tid! —

I det tidlige Foraar ser jeg aldrig noget til Toplærken. — Maaske er den her ikke, — maaske er det en uafvendelig Skæbne hos denne Fugl, der tvinger den i Baggrunden, naar Følfoden spreder Guldstjerner i Græsset, — maaske er det en ydmyg Beskedenhed hos den, der faar den til at flygte, naar Linde løves, naar Hasselen ryster Rakler paa Gærdet.

Eller det kan være, at den bliver borte i den jublende Skare af Drosler og Mejsler og fløjtende Stære, der kalder Foraaret ind, eller at den fuldstændigt holdes nede i det Virvar af vilter Pragt — af Irisk og Værling, af Stillids i kardinalrødt, og af Sisken i grønt.

Og saa gaar Dag efter Dag. — Jorden drejer sig, Aarstiden skifter om, — Landet smiler under en daarende Sol — under en Sol, der vinker Skærsommer for Døren, — og saa en skønne Junimorgen træffer jeg da Toplærken igen.

Det kan være saadan en frodig, grødetung Solskinsmorgen; — Kløveren staar i Blomst, Sangere smutter i Kær og i Krat, der driver med Duft, der dirrer med Klange. — Og Solen stræber opad gennem Dagningens Timer i en sydlandsk, forjættende Glød; — Faarene gaar i Skjul — til Gumlero og Gispehvil i Gærdet, — og jeg — driver ud over Landevejene.

Da er det, det kan hænde, at jeg paa min Vej kommer til en Goldager med Katteskæg og Rødknæ eller til en

afgnavet Toft, hvor kun Vildkørvelen har holdt Stand, og der opdager jeg en jordgraa Fugl, som jeg synes at kende. — —

— Hør nu! — Dyh — dy-lyh! — staa stille og lyt! — Kender De Toplærkens Andante! — Hør! — Jo, det er jo Toplærken! — Og se — se der, — der flyver den jo — derhenne, — og der er jo oven i Købet to; — — det er vel Mand og Kone, det er jo Rugetid nu!

✱

I det allerførste Dagingens Skær har dette Toplærkepar rejst sig fra deres skrabede Fordybninger i Plovfuren. — Fra andre skrabede Fordybninger har andre Fugle strakt Knæ, — et kaldende Fløjt har hvirvlet over Tuerne.

— Men ellers har der hersket stivnet Ro overalt; thi det er Jordlivets helligste Time nu, — Timen mellem Død og Liv, mellem Søvn og Vaagen, — og Solen staar i Gennembruddets Glød, — og intet levende Væsen har endnu vandret Dagens første Skridt.

Saa sluttet Lysets Ring i Øst, — Solen fødes, — i glødende Strømme drypper den sit Guld over skælvende Fuglekroppe, over Digernes Kryb, over Faar og Fæ og over Hjort og Hind i Krattet.

Og vort Toplærkepar hæver sig mod Sky i et Væld af Toner fra jublende Sangfuglestruber, — og de flyver over deres Eje, over den Ager, hvor de denne Gang skal bo, og de prøver Redeplads efter Redeplads, fletter Græsstraa hist, glatter Uldtotter her, de graver i Grus og under Skærmpplantens Blade, — de pynter med Dun, med Dyrehaar og med dugperlende Edderkoppespind. — —

Saa kommer Hjorddrenge, — de stivbenede Hoveder skal flyttes til første Bed i Kløvermarken. — „Hvad er nu det!“ — „Dyh — dy-lyh!“ — Og Toplærkehannen sætter sig paa en Graasten, hvorfra han kan spejde over sin Ager: „Nu Forsigtighed, Mutter, Forsigtighed! nu maa vi skam passe paa, der kommer Per Hjorddreng! — for det maa jeg sige, vi bygger i Aar vor Rede saa ubeskyttet som nogen — midt paa den bare, bare, ubedækkede Mark!“

Hannen rejser sin Nakketop, — Hunnen rejser sin, —
— saa flyver de i et Nu i lange, horisontale Kurver lavt
over Ageren. Derefter lige til Vejrs, og de holder sig nu
i Luften, lige oppe over Hjorddrengegens Hoved, højt oppe,
og de nappes, og de næbber, — og de leger Tagfat
under kaade, forelskede Tilløb.

Men saa er Spøgen forbi; — nu gaar det i Glide-
flugt mod Jorden, de brede, muskelspændte Vinger svirrer
gennem Luften.

Midt paa Landevejen havner Fugleparret endeligt om-
sider. — Per Hjorddreng faar Øje paa dem, — de staar
og hakker i et vissent, fjorgammelt Skræppehoved, og de
ser begge svært uskyldige ud: „Vi er Fremmedfolk, — vi
er paa Gennemrejse, — lidt ukendte med Egnen,“ —
de hummer sig lidt for Pers Kølle, — „Dyh — dy-lyh!“
— det er Manden, der fører Ordet.

Men Per ser foragteligt paa dem: „De Fowl har
ingen Rede!“ — Saa siger han Pyt! — slaar ud efter
dem med sin ene Stunthosofod, spytter: „It andet end et
Par Skidtfowle!“

— — —

Saa kom jeg, — det var da Kørerne blev flyttet anden
Gang. — Jeg overraskede Toplærkerne inde paa deres
egen Ager, — det var maaske lige ved deres Rede. —
Langsomt hæver de sig med slappe Vinger, med ugle-
agtigt blaffende Svingfjer, — de flyver tunge og uvisse
over Tuerne, — saa sætter de sig — etsteds der borte —
ovre i det askegraa Blysand.

Han rejser sin Fjertop — een Gang, to Gange. —
Saa staar de stille, der bliver en lille Pavse; — derpaa
igen en flakkende Flyvetur — en ligesom tilfældig Flugt
bort fra Beskueren — atter en Kippen med Hovedets
Fjerfane — — atter en Pavse — og saa — dette uud-
grundelige, enstonige Fløjt. — —

En Blindbremse ødelagde det hele for mig. — Den
satte sig paa mit Haandled, mens jeg opmærksomt og
spændt iagttog Toplærkernes Færd. — Det kunde den jo
have Lov til; — men den stak! — det var mindre pænt.

— Blindbremsen bødede for sin Forseelse med sit Liv; — men jeg gik Glip af Finalen! — Jeg tabte mit Fuglepar af Syne, mens jeg ombragte Fredsforstyrren, — et Øjeblik — og, — imens var Fuglene borte!

— Og ude over Markerne laa Sten ved Sten — Sanddyngge ved Sanddyngge, Tue ved Tue. — Bundens graasprængte Ensformighed havde ganske opædt Fuglekroppenes Konturer. — Et Par Jordknohle laa og forstyrrede i Synslinien, — en Hegnspæl havde flyttet sig — en Træstub byttet Plads med en Graapil, — saaledes tog det sig ud, den Gang jeg atter ransagende stirrede over Marken. — Men Toplærkerne var borte! og selvfølgelig, de var sunkne i Jorden! — omsatte med en nikkende Margueritte, indgaaet i et Hele med det solgule Landskab i en kemisk Forbindelse som uudskeelige Atomer!

*

I Fjor fandt jeg deres Rede.

Her oppe ad Tebbestrupvejen, lidt vestligere end Tellinghus, rundt om og ude midt i en gammel Grusgrav, der ligger Verdens eventyrligste og mest maleriske Skrammeldyngge.

Den huser sikkert hvert Aar et Toplærkepar, og her var det, at jeg i Fjor fandt deres Rede med fire brunprikkede Æg.

— Jeg holder meget af Skrammeldynger, de har paa hver af Aarets Tider deres Charme, deres specielle Odeur. Thi en Skrammeldyngge er langt fra slet og ret en Bunke Ragelse, der i en Haandevending kan identificeres. — En Skrammeldyngge er først og fremmest et helt Terræn med sin ejendommelige geologiske Jordbund, sin Fauna, sin Flora.

Ved denne Tid plukker jeg i Skrammeldyngen spydspidse, stedsegrønne Stivstikkere med gule, syge Vinterblomster: — Europæisk Tørnblad; den gror vildt og voldsomt deroppe ved Tellinghus — ud gennem bundløse Blikpotter, gennem Cyklehjul, omkring rustædte Ildskovle — og Kulkasser og bulede Øser. — De gule, skøre Kron-

blade dør; men Stænglerne kan trods Stivsind og Umedgørlighed smagfuldt føjes sammen i en Vase.

Til andre Tider plukker jeg Græs deroppe — smaa Buketter af tykaksede, nikkende Arter. — Det er Affald fra Fugleburene; — det har sikkert kendt bedre Dage, og dog spinder det nu sin Saga til Ende i saa tvivlsomme Omgivelser.

Hamp har jeg ogsaa plukket i Skrammeldyngen, nok til to Alen Tov.

Men de rigtig store Blomster, Gaaseurterne, de uægte Kamiller, Kurvblomsterne med det fligede, saftgrønne Løv, — de gror i Klynger, hvor halvtømte Hummerdaaser, raadne Fiskeboller, bortdunstede Sardinier har bragt Kvælstof til Jorden. — De gror i godtgødet Jord, derfor bliver de store, og deres hvide Blomster kan under gunstigt Vejr holde sig til henimod Jul.

— Jeg plukkede en Buket i Gaar!

Kraftige Individuer af Torskemund staar om Sommeren og savler Blomsterhonning ned mellem Ølflasker og rustne Rivejærn og revnede Gasslanger; men mellem Skaar af blomstrede Servantestel og i stilfulde, men desværre hankeløse Møbler, — der gror den lille, røde Blomst, der hedder „Grine ved Middag“.

— En Skrammeldynges er altsaa noget meget kompliceret. — Her er noget for enhver Smag, noget for Pindsvin og noget for Maar, — her er fede Rotter og udsøgte Aadselgravere, — her er Per og her er Povl. — Her var det ogsaa, at jeg fandt Toplærkereden. — Det var godt hen i Juni, jeg ledte efter Bulmeurter og fandt Toplærkeæg.

Gaar De nu i disse Dage, nu midt i November, ud ad Vørupkærvej eller paa Terrænet ved Strømmen Station eller blot hen ad Tørvebryggen, da vil De næppe kunne undgaa at møde flere Eksemplarer eller endog mindre Flokke af Toplærker.

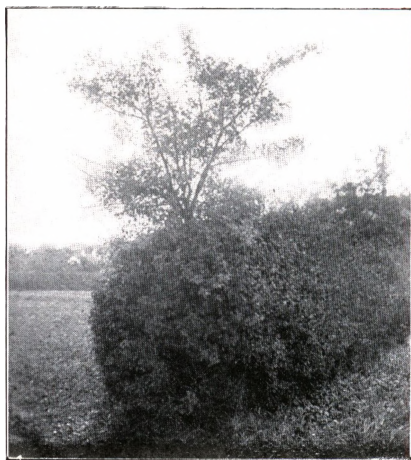
De søger her paa disse Steder deres Føde blandt Korn og Frø og Affald.

Bedst kender De maaske Toplærken, naar Barfrosen ligger over Landet, naar Foget bygger Driver op, naar Kragerne dør Sultedød i øde Markhegn.

Da søger Toplærkerne fra Ødemarken helt ind i Byens Gader, ind i Købmandsgaardene, op ad Husene; — de kommer, modstræbende, næsten paa Trods og dog frygt-somme, — som et Fremmedfolk, der gaar Tiggergang, — som en Vildlandshorde, der ikke kender Byens Vaner, og som i hver en Foreteelse ser Modvilje og Spot.

Her hopper Vinterlærkerne da om, ømme, forfrosne i Fødderne, til Fryd for fede Spurve; — her kalder de, — naar Lygtelysene tændes, — klagende Tusmørketoner, — her fægter de efter deres Føde — efter en Lækkerbid i Flæng, — lidt Livsvarme fra den friske, dampende Hestegødning.

Røde og sorte Perler.

Røde og sorte Perler! En Krans af Minder til min Barndoms By!

Og hvor finder man de Perler, — og er der da baade helt røde, af Rav, af Agat, af dunkleste Rubin, — og findes der ogsaa helt sorte, med Havets dybe Nat i Sjælen! Perler! klimprende, klingrende! — af Guld og Glas — skøre Klange i Mindets tusindstemmede Strengelæg!

Jeg fæster disse Perler langs en sølvtvundet Traad — Længslernes Traad, — spundet af det blege Sølv, — jeg tager dem for mig — Perle efter Perle, een efter een, — de funkler, de spiller i Lyset i Løb gennem mine Fingre, — de klingrer — de kalder! — —

Perler! — røde og sorte! — til en Krans til mine Minders By!

— — —
En rimet Morgen — luende Vintersol over fjerne Høje, Røgsøjle fra hvert lille Hus — Duft af Tidligdovre.

Det er langt ude i Revieret. Foran mig ligger et Landskab, der af sprøde, verdensfjerne Nuancer opbygger en Farvestemning, hvori Rimens Sølvhvidhed, Løvets

Brunlød, Tørverøgens Blaa og Vinterbærrets Røde er Grundtonerne over det store Lærred. I Forgrunden en Hvidtjørn, — den har ingen Blade! Frosten i November filede i dens følsomme Hængselled mellem Kvist og Stilk, — Vestvinden besørgede Resten.

Nu ligger Løvet som hamrede Kobberskæl under Tjørnens Kjolefolder. Tjørnen har ingen Blade; — den har kun Bærret — røde Perler, — det haarde, melede Vinterbær, tilbage.

Bag Tjørnen en Rimslette, — lutter lysbrydende Korn over Græsset, Prismen og Naale, Flader og Facetter i ubegribelig Lidenhed, Kanter, der knækker Solens Straalebundt og giver os Regnbuebaand for Gyldenlyset, den stjal.

Grupper af Træer med hærgtet Bladehang, — en Benved! — røde Perler!! — —

Benveden er netop rødest, naar Aaret gaar paa Hæld. Benved! — Ja, nogle faa, forsigtige, mennesky Træer, der skjuler sig i Kratskovens Kørsammen, — om Foraaret bladløse, om Sommeren bejtsede fra lyst grønlig af smaa, bitte Blostre til mørk oliv af barket Bladehang, — ubemærket hældende sig med Støtte mod Slaenbuskens Skuldre, mod Hybenrosens oprakte Haand.

Om Vinteren røde! Et Nætværk af Perle ved Perle, der luer mellem Stammerne. Røde Perler over fældet Løv — Mindekranse over vinterlige, hærgede Træer.

Og Solen stiger over Sletten, endnu engang ydende sin Livsvarme til Jorden inden den store Kulde, den store Hvidhed tøjler sin Triumfvogn, — Davrerøgen i Drift i de blaalige Dale.

En Hybenrose! Den har forskanset sig over Krattets eneste Passage, har filtret og flettet sig et Uføre med Humlestængler og Hindbærris og med en kroget Vildabild som Vært og som Midtpunkt — det hele henslængt for Foden af en Egebul, der med runkne Grenfingre truer sin Protest imod Himlen.

Hybenrosen er i November kun Ranke og Frugt. Sommerens sarte Rosetter fløj en Dag paa Sommerfuglevinger ind i Paradiset. En Dag blev Løvbladene til Guld,

-- en Dag stod Ranken nøgen — talte sine Sommerminder i Klynger af røde Hyben.

Røde Hyben, røde Perler! — Sommerens og Mindets burgunderfarvede Symboler.

Sorte Perler!! — Perler af Stenkul, af slebet Grafit, Mystikernes „vise Stene“, Nattens og Drømmenes gaadefulde Favoritter.

Der staar i øde Gærder, i golde, solsvedne Skovbryn en Busk og drypper Aaret til Ende i Skaal ved Skaal af sorte Perler. Denne Busk er Hylden. Den er at ligne ved en sølsom Esse, en Digel, hvori Jordens Saft rødnes og blaanes, — med Indigo, med Karmin, — hvori der ildnes med Spydglans, glødes med sort Porfyr, og ud af hvilken der gennem Slaggerne drypper Ædelsten ved Ædelsten med Dybverdeners Trolddom, døde Kloders Gru og Kilders Nat i Pupillerne.

Disse Hyldens Vinterbær blev vore sorteste Perler!

— — —

En Krans af Perler, en Krans af Minder! Hver enkelt Perle bærer den sit Minde, hvert enkelt Minde udløser den sin Stemning, mens Kransen drejer sig gennem vor Haand.

Stemningerne beholder jeg, — de er mine! — Kransene skænker jeg Randers, min Barndoms, mine Minders By!

Indhold.

	Side
Lundbjærg Graner	5
Ude i Bakkerne	9
Rakler -- tidligt Foraar!	14
Anemoner	18
Haslund Krat	22
Paddehatte	27
Rim og Rønnebær ..	31
Paderup Mose	35
Paa Fjorden	40
Toplærken	45
Røde og sorte Perler.	52

Randersbogen finansieres af Randersborgere og sælges
til Fordel for fattige Børn i Randers.

Af

NIELS HEDIN

udkom paa H. Hagerups Forlag:

Over Stenter og Strande: 1912

— Denne lille Bog hører til Aarets fineste Litteratur. Det er en Samling Naturskildringer, som bærer den ægte Kunst' Signatur. Efter at have læst den, vil man med Interesse vente mere fra samme Haand. Det er ikke den sædvanlige Træskoklapren, som ellers er Grundtonen i vor moderne Litteratur, men gyldne Spørs Klang, man hører.

Bag Heder og Høje: 1915

— Forfatteren er fortrinsvis paa Vandring over Midt- og Vestjyllands store Vidder, og han har herfra hjembragt en Række indtagende Billeder, som maa fryde enhver, der elsker den jydsk Natur. — „Bag Heder og Høje“ er lyriske Digte — i ubunden Stil —, Billedkompositioner, der snart minder om Jens Viges noget dystre Kunst, snart om Karl Larsens og Wilhelms prægtige Udsyn over de jydsk Heder og Klitter. —

C. Klitgaard i „Vensyssel Tidende“.

Faas i alle Boglader.

ELMENHOFFS
BOGTRYKKERI
R A N D E R S